

54

I. N. - 7.
DISSERTATIO HISTORICO-PHILOLOGICA,
DE
STATU & RELIGIONE
CORNELII
CENTURIONIS,
ANTE EJUS AD JESU FIDEM,
CONVERSIONEM,

QUAM

Consent. Ampl. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,

PRÆSIDE

VIRO Summe Reverendo atque Amplissimo

D^{NO} ISAACO
ROSS,

Hactenus L. L. O. O. jam vero Designat.
S. S. THEOL. DOCTORE & PROFESSORE REG. ORD.

PRO LAUREA defendet

JONATHAN SUNDELIN,

Borea-Fenno.

In AUDITORIO MAJORI Die XVIII. Julii

Anni MDCCLXXII.

H. A. M. S.

ABO Æ Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL

§. I.

Cornelius, græce κορνήλιος, est nomen viri proprium & latinum, descendens a Cornu, (a) quod convenientia vocis primitivæ Cornu, & derivatæ Cornelius, fide dignum facit.

Statione fuit hic vir, Romanus, quod ex eo patet, quia nomen ejus, ut dixi, est latinum; & quoniam erat Centurio ex cohorte Italica. Ad familiam ejus quod attinet; conjiciunt nonnulli, illum fuisse natum ex stirpe Corneliana. Quantum ad munus, quo fungebatur, erat Centurio, græce εκατοντάρχης, quæ vox composita est a ἐκάτον, Centum, & αρχος, Princeps; sic dictus, quia numero militum Centenario, Centuriones plerumque præerant. Hinc tamen Concludere non licet, copiarum multitudinem, quibus Cornelius, hoc tempore præfuit, majorem quam Centum non fuisse. Sæpe enim Centuriones præfuerunt decimæ parti legionis; & quoniam legio eo tempore, constabat ex 6000 circiter viris; decima pars tum continebat 600 viros. (b) Idem patet a voce σπῆρα, lineam spiralem & cohortem militarem significante, quæ sic dici censetur, quia quandoque milites ejus, instar lineæ spiralis deduci consueverunt; vel, quia hæc confertæ multitudinis indoles est, ut in circulum se stipet, & in orbem conglobet. (c) Quæ cohors erat decima legionis pars, & ad legionis magnitudinem,

con-

constabat ex 200 & aliquando pluribus, sæpe ex 500 & interdum a 600 militibus. (d)

Statio Cornelii, dum gratia DEi convertebatur, erat urbs Cæsaræa; non illa quæ ad flumen est Jordanis in Tribu Naphtali, olim Lais sive Leschem, deinde Dan, & a Phœnibus Paneas vocata, quam Philippus Tetrarcha, in Cæsaris Romani, Tiberii honorem, Cæsaræam nominabat: & ut eam eo melius distingveret ab altera Cæsaræa; vocabat suo nomine Cæsaræam Philippi. (e) Sed illa Cæsaræa, quæ sita est in Tribu Mahasse, & ad mare vergit mediterraneum, quam Herodes Magnus, Magnificentiae magnus Amator, extruxit, & sumtuosis ornamentis decoravit, ita ut hæc urbs, secundam Hierosolimam, in universa terra Canaan, fuerit splendidissima. (f) Hic igitur Cornelius stationem habebat, quod inde patet, quia non longe a Joppe, urbe maritima distabat. Actor. 10: 9.

(a) Starkii Syn. B. E. ad h. l. Stockii clavis sub voce κοινή. (b) Stark. ad h. l. (c) Stockii clavis sub voce σπιργα. (d) Stark. ad h. l. (e) Doct. S. Balters J. C. historia s. Boken Cap. 15. (f) Stark. ad Actor. 8: 40.

§. II.

De Cornelii statu, ratione animæ & Religio-
nis, jam ex Actor. 10: 2. agendum est. De Reli-
gione ejus authentica verba: εὐσεβὴς καὶ . . . διὰ
παντ. εὐσεβὴς est vox, composita ab εὖ, bene, &
σεβῆμαι, colo, unde vi originis significat illum, qui
bene

bene & recte, id est, ad normam præscriptam; de-
um colit. φοβέμεν πὺν θεόν, a φοβέω, metum s. ti-
morem injicio; in passivo autem φοβέομαι significat:
timeo, metuo. Σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. οἶκος sæpe
significat in Vet. ut & in N. Testamento, habita-
cula & ædificia hominum manibus facta; item: Tem-
plum Hierosolymitanum; hoc autem loco ea vox
notat familiam, sive personas quas domus continet,
vel quæ in Ædificiis habitant. Prædicata enim: co-
lere & timere Deum, preces fundere &c. nonnisi
de hominibus solummodo valent. Ulterius de Cor-
nelio pergit Lucas: ποιῶντε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ.
ἐλεημοσύνη, descendens ab ἐλεέω, misereor, & propen-
sionem illam qua quis inclinatur ad miserendum pau-
perum proletariorumque, & ipsa munera, quæ hac
propensione ductus, homo pauperibus erogat, in-
nuit. Porro: δεόμεν τῷ θεῷ, orans Deum, non raro,
sed διαπαντός, quæ vox composita est a διὰ, per &
πᾶν, omne; unde vi originis significat: per omne,
scilicet tempus, quod idem ac semper. (g) Ur-
gent etiam quidam, Cornelium Philosophum fu-
isse, quæ opinio his nititur argumentis: 1:o Quod
Cornelius idololatriam abdicaverit, quod, nulla ur-
gente necessitate & coactione externa, sine ope Phi-
losophiæ vix, ac ne vix quidem fieri poterat. 2:o
Quoniam juventuti nobiliori Romanorum hoc tem-
pore, vitio vertebatur Philosophiam ignorare. (h)
Addi potest, nec viri munus talia studia respuisse,
saltim in quibusdam partibus.

(g) *Stockius in clave sub unaquaque voce.* (h)

D. Chr.

D. Chr. Aug. Heumanns Erklärung des Neuen Testaments 5 Theil pag. 447.

§. III.

Diu multumque, cum disputatum sit inter Philologos, de Cornelii Religione; paucis hanc in rem meam dicam sententiam. In eo cardo rei vertitur, utrum Noster purus putus Ethnicus, an regeneratus & justificatus, aut omnino Christianus ante Petri concionem, fuerit? Ad priorem quod attinet opinionem; observandum est, sub hoc nomine duplex hominum genus designatum fuisse. Α προσέχουσαι, advenio, ejusque præ. med. cum descendat vox Profelyta; vi originis denotat advenam quemcunque. In N. T. hoc nomine significatur ille, qui ex gentilismo ad Judaicam Religionem accessit, eamque sive totam sive ex parte amplectebatur. Quidam horum vocabantur Profelyti justitiæ, qui non, (ut putabatur) lucri terrestris causa, sed persuasione infucata de Religionis Judaicæ divinitate, ei nomen dederunt; quos inter & Judeos nullum, præter id quod non nati essent Hebræi, erat discrimen. Num. XV. V, 15, 16. (i) Quam ob causam nemo, quantum quidem nobis constat, statuit Cornelium, qui expresse Actor. X. & XI. Cap. Ethnicus vocatur, talem existisse Profelytum. (k) Quidam autem erant Profelyti domicilii s. portæ, qui etiam inquilini vocabantur. Quoddam tantum ritus Judaicæ Religionis hi observabant, & imprimis 7. præcepta, sic dicta Noachica, nempe 1:o De cultu extraneo abstinendo. 2:o De maledictione nominis

sanctissimi. 3:o De effusione sanguinis s. homicidio. 4:o De turpitudine ex concubitu. 5:o De furto ac rapina. 6:o De judiciis s. regimine forensi ac obedientia civili. 7:o De membro animalis viventis non comedendo. (l) & hujus generis Cornelium fuisse dicunt nonnulli, quorum nomina recenset Heumann, indicatis simul argumentis, quibus sententiam suam stabilire conantur; qua in re explicanda his utitur verbis: *Etliche Theologen, welche nicht begreifen konten/ daß ein mensch/ der wieder der Jüdischen noch der Christlichen Kirche glied sey/ Gottesfürchtig sein könne/ haben geläugnet/ daß zu dieser zeit Cornelius noch ein Heyde oder bloßer Philosoph gewesen sey und da sie ihn/ weil er unbeschritten war/ nicht zu einem ganzen Jüdischen Proleten (Profelytum justitiæ) machen konten/ ihn vor einen halben (Profelytum portæ) gehalten. (m)* Hinc addo, Leusdenium non male observare, tempore Christi & sequentibus, nullos amplius Profelytos portæ existisse.

(i) *Balters J. Ch. historia s. B. 61 Cap.* (k) *Heumanns Erklärung daß N. T. s. Theil pag 452. & c.* (l) *Stockii clavis sub voce περοιδου &c.* (m) *Heumann. loc. cit.*

§. IV.

Restat igitur, ut Centurionem hunc ante ejus ad Jesu fidem conversionem, semi Christianum cum quibusdam, inter quos est Doctor Feurlein, fuisse, statuanus. Sane cum illis facere haud possumus,

sumus, qui Cornelium modo ac Actor. X. 2. describitur pietatem exercuisse, solo rationis sanæ ductu statuunt, quorum ex numero est Pfeifferus, (p) Sit ita, precum ad Deum fusionem, eleemosynarum pauperibus collationem, & alia ad cultum Dei pertinentia officia, rationi sanæ innotescere. In Cornelio tamen longe plura, Luca duce, comparent, unde colligas eum scripturas V. T. legisse, cum Prophetas citet Petrus in oratione sua, Verbi gr. Cap. X. 43. Ante hujus Apostoli accessum, quasdam Christi doctrinas tenuit, quo tendere videntur verba v. 37, 38. Sana ratio non ignorat quidem, hominem talem, tamque, ac nunc est, perditum & depravatum à Deo non esse creatum, unde si cum Deo velit re conciliari, vera *μετάνοια* & satisfactione pro peccatis opus habere. An autem id cum tanta certitudine cognoscat ratio sibi relicta, ut ea persuasionem ducatur ad preces ad Deum pro conversione fundendas, id est quod dubito, nixus testia onis sacræ scripturæ. Ex. gr. 1 Cor. II. 14. 2. Cor. III. 5. Philipp. II. 13. paucis in hanc rem, meam dicam sententiam. Cornelius ex Italia venit ut Philosophus in terram canaan, & quidem Cæsariam, ubi multi recens conversi habitabant Christiani. Actor. VIII. 40, quorum vitæ sanctitas ac mira pietas, omnes in admirationem conjecit: miracula Christi, quæ dum in terris vixit, patravit innumera, & doctrina Ejus Divina, quam *ὡς ἐξουσίαν ἔχων* Matth. VII. 29. prædicabat, circumcirca habitantes pervenerit gentes: Apostoli porro

tunc temporis non solum miracula fecerunt, sed etiam concionibus suis efficacissimis multis fidem Jesu persvadebant. Cornelius ut Philosophus & homo rationalis, hæc omnia reputans; gratia Dei, ut Theologi loqui amant, præveniente, amplexus est, eique non restitit. Qua explicatione possunt, & illi Theologi, quorum memini ad calcem § 4^æ intelligere, quomodo Pietas huic Centurioni possibilis fuerit citra profelytismum portæ; & Philosophi, qui exemplo Cornelii rationis lumen clarius esse contendunt, quam revera est, videre, quibusdam argumentis refutandi sint.

(n) *Pfeifferus in Dissertatione: De convenientia & disconvenientia virtutum naturalium & supernaturalium.*

§. V.

Hæc sunt L. B. quæ de statu & Religione Cornelii Centurionis, ante ejus ad Jesu fidem conversionem, in medium proferre nobis proposuimus. Observantia qua par est, te rogamus atque obtestamur, velis brevitate Dissertationis & inconcinnitatem verborum, in meliorem benigne convertere partem.

S. D. G.

